

MÓRA FERENC

1879—1934

Kiadja
a Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest

Diafilmünk dokumentumképek segítségével vezet végig
Móra Ferenc emberi, művészi pályáján.

A filmet összeállította: Dr. Mizser Lajos,
lektorálta: Dr. Földes Anna és Dr. Papp János

1. Móra Ferenc portréja

Körülbelül nyolc év óta a legnépszerűbb magyar írók közé tartozom. Tulajdonképp magam sem tudom, hogy miért. Azt hiszem azért, mert őszinte és becsületes vagyok, legalább annak érzem magamat: mert az írásaim természetesek és közvetlenek, s minden ember úgy érezheti, mintha neki beszélném: s mert a szíven keresztül szűrődött könnyes humor mindig beletalál a szívekbe.

(A Please attack c. életrajzi töredékből, 1930. május)

2. A szülőház

Ha én valami múlt századbeli literátor lennék, azzal kezdeném az egészet, hogy 1879. július 19-én ragyogó üstökös jelent meg Kiskunfélegyháza fölött. De hát csak én amolyan gyalogjáró ember vagyok, Móra Ferenc se szokott kacérkodni az üstökössel, éppen ezért egyszerűen bejelentem, hogy az említett napon nagy volt az öröm Félegyházán a Daru utcában, mert Móra Mártonnak a felesége, Juhász Anna egészséges fiúgyermeket szült, akit Ferenc névre kereszteltek.

(Juhász Gyula: Móra Ferenc ezeregy élete)

3. Móra Márton, az író édesapja

Az apám nagyon szeretett olvasni. Ha subát varrt és meglátta, hogy az udvaron valami újságlevelet vagy könyvlevelet forgat a szél, letette a munkát, kiment érte, elolvasta mind a két oldalát, s csak aztán folytatta a dolgát.

Mikor hat éves koromban először voltam ágybanfekvő beteg — ugyan azóta sem voltam — odaült az ágyamhoz és kívülről elmesélte az egész Gullivert, valami ponyvafordításból, reggeltől estig. Ez volt az életem első műélvezete s olyan benyomást tett rám, hogy ma is el tudnám mondani a Gullivert az ő szavaival.

(Please attack)

4. Juhász Anna, az író édesanyja

Az apám szűcs volt, az anyám kenyérsütögető asszony. (Ez nem péket jelent, mert a falusi pék ehhez képest nagyvállalkozó: mi csak 8-10 kenyeret sütöttünk naponta, malomkerék nagyságúakat s azt minden reggel a piacon adtuk el, én toltam a talicskát.) Írni az édesanyám tanított meg, még mielőtt iskolába jártam volna. A befagyott ablaktáblába karcolta a betűket, én meg utánoztam.

(Please attack)

5. A kiskunfélegyházi gimnázium régi épülete.

Osztályának legjobb tanulója volt, hasonlíthatatlanul fölötte a többinek.

(Tanárának, Beke Lajosnak a visszaemlékezése)

Engem Félegyháza tett íróvá — amit le se szeretnék tagadni —, a magyar nyelvem is Félegyháza adta, józan világnézetemet is Félegyháza adta, és azonkívül minden benne van Félegyházában, ami nekem kedves: a Daru utca, gyermekkorom.

(A kiskunfélegyházi „öreg diákok” kultúrünnepélye)

6. A Kincskereső kis ködmön címlapja és az író illusztrációja

Az 1918-ban megjelent regény gyermekhőse Gergő, akinek sorsa hasonlít az íróéhoz.

7. Menyasszonyával (középen)

Lehet, hogy szenvedéssel köt az frigyét, aki az enyémhez fűzi az életét, de az is lehet, hogy babérral koszorúzom meg annak homlokát, aki megfelezi szenvedéseimet. Nem ígérek semmit, de sokat adhatok.

(Levele menyasszonyához, Walleshausen Ilonához)

8. Felsőlövő — korabeli felvétel

Nem voltam még egészen huszonnégy esztendőös, amikor alapvizsgával tanárságot vállaltam egy nagy középiskolában, amely arról volt ismeretes, hogy az egész monarchiából odahordták a mindenünnen kikonzíliumozott úrigyerekeket.

(Én szép tanárkorom ...)

9. Ifjúkori képe és egy verse

Amikor elvégeztem az egyetemet, Felsőlövőre kerültem tanárnak. Kulinyi Zsigmond a Szegedi Napló akkori főszerkesztője értesített, hogy ... jöjök Szegedre újságírónak. Itt jobban kivárhatom, amíg a szegedi állami gimnáziumban megüresedik valami tanári állás.

(Szegedi életem 25. évfordulója)

10. Szegedi utca a századelőn

Jobb dolgom nem volt, eljöttem Szegedre. Hát így lettem újságíró. Békefi Antal, a Napló szerkesztője nagyon sok munkát adott. Legföljebb nagy ünnepkor írtam verset a Napló számára.

(Szegedi életem 25. évfordulója)

11. A kezdő újságíró és Engel Lajos

Az első versem VI.-os gimnazista koromban jelent meg nyomtatásban, az akkori legelőkelőbb folyóiratban, a *Vasárnapi Újságban*. Lírikus voltam 40 éves koromig, így választottak be irodalmi társaságokba is, prózára soha se gondoltam, azt csak muszájból műveltem, leginkább vezércikk formájában, mint újságíró.

(Please attack)

A kiadót Engel Lajosnak hívták. Pirosképű, széles vállú, kemény kötésű ember volt, súlyban alighanem elnyomta volna az egész szerkesztőséget.

(Első gazdám)

12. Feleségével és Pankával

Előfordult abban az időben, hogy egyik kezemmel szíjat hasítottam a miniszterelnök hátából, a másikkal ringattam a kislányomat.

(Idézi Földes Anna: Így élt Móra Ferenc)

13. Pósa Lajos és levele

Nyelved zamatos magyarságában gyönyörködöm: tartalmas írásod művészi formája mindig meglep, ámbár hozzá vagyok már szokva: minden egyes dolgod egy-egy kis költői alkotás. Úgy mondd el nemeslelkű történeteidet, mintha öregapó mondaná a nagy karoszekben tapasztalatainak gazdag tárházából fölékesítve arannyal, gyémánttal, visszacsillámló ifjúságának szent lelkesedésével.

(Pósa levele Mórához — a Múzeum anyagából)

14. A Cinege cipője Az Én Újságomban

Pósa megölelt és azt mondta, hogy írjak meséket az Én Újságom-nak. Így aztán egészen 1914-ig dolgoztam Pósa bácsi lapjában.

(Szegedi életem 25. évfordulójára)

A lapban több mint ezer írása jelent meg.

15. Tömörkény István író, régész, etnográfus (1866—1917)

Életünk sok ideig futott egymás mellett, ha csak úgy is, mint a fejedelmi folyóé és a mellette halk alázattal locsogó csermelyé és — őmellette nem is lehetett más-képp — rossz szó miköztünk soha nem esett.

(Móra Ferenc: Tömörkény)

16. A Kultúrpalota

Nekem minden igyekezetem a múzeum holt kriptájába levinni az életet s a gyűjteményekből igazi népnevelő

intézményt csinálni sok és bő magyarázattal. Hosszú évek munkája már meg is látszik az intézeten; vasárnaponként csak úgy nyüzsög idebent az ember, s aminek legjobban örülök, a kis-ember, a paraszt, a munkás is megszerette a múzeumot.

(Részlet Vajas Józsefhez írt leveléből — 1921.)

17. Kotormány János

Móra könyvtárnok úr legmegbízhatóbb segítője lett Kotormány János. Dolgoztak, rendezték a könyvtárt, megbolygatták a régi-régi könyveket, poroltak, cédu-láztak, rendet tettek.

(Takács Tibor: Móra igazgató úr)

18. Az író ásatás közben

„Hazánk legkomolyabb könyvtárosa” — így hívott a gazdám, Tömörkény igazgató úr, és kiküldött ősoket előkurkászni a föld alól, mint könyvtárost. — Hogy csináljam? — kérdeztem megrökönyödve. — Hiszen nem értek én ahhoz. Sohase láttam ásatást. — Hát aztán? — vont vállat Tömörkény. — Mögötte a fene az olyan kutyát, amelyiket tanítani köll az ugatásra.

(Díszpolgárság)

19. A nagyszéksósi aranykincs néhány darabja

Tömörkény halála után ő igazgatta a múzeumot. „Rendszeresen kijárt a terepre az ásatásokhoz, foglalkozott a régészet technikai részletkérdései mellett növénytannal, érdekelték az ásványok, a kőzetek, a történelem, a képzőművészet, a folklór, a geográfia, de elsősorban s mindezek summájaként: az ember”.

(Móra unokájának, Vészits Ferencnek a visszaemlékezése)

20. A Gyermek Világa —
A Rab ember fiai címlapja

Szívemben csak gyermekíró maradok én mindig, még amikor vezércikket írok is.

(Móra levele bátyjához, Istvánhoz)

Egyszer makói tanár koromban népszavazást rendeztem az alsó osztályokban, hogy melyik a legkedvesebb olvasmányuk? Nagy szótöbbséggel győztesen elsőnek került ki a versenyből a Rab ember fiai, Móra Ferenc ifjúsági regénye Apafi Mihály fejedelem idejéből.

(Juhász Gyula: Móra Ferenc ezeregy élete)

21. 1913-ban a Szegedi Napló főszerkesztője lett. — A Hadiárva című verse a lapban.

A háború a világ hatalmasainak a játéka, amiben maguknak egy hajuk szála sem görbül meg, amelyben néhány dologtalan fehér kéz nyárson forgatja az egész emberiséget.

(Szegedi Napló 1917)

Nos, most színről színre láthatjuk, hogyan készül a háború. Nem úgy, ahogy az iskolában tanultuk. Nem igaz, hogy a nemzeteknek bajuk van egymással.

(Móra egyik vezércikke)

22. Az őszirózsás forradalom

A forradalomból született szabadságnak csak egy tartalma lehet, amely azt megszenteli: szabad megtenni mindent, ami nem keveseknek jó, hanem sokaknak...

(Hiszek az emberben)

23. A Szegedi Napló bejelenti a forradalmat

Minél magasabbra kapaszkodik az emberiség, annál határtalanabb lehetőségei nyílnak meg számára és ha egyelőre a szocializmus a legmagasabb pont, amely

felé most az út vezet, egészen bizonyos, hogy azon túl is jönni fognak még új ormok, új perspektívákkal.

(Hiszek az emberben)

24. A Hétvezér utcai Munkásotthon

Mondom, egy októberi estén, 31-e előtt, néhányan szegediek, többnyire költők, megjelentek a Fekete Háznak nevezett Munkásotthon egyik sötétes szobájában. Ez volt akkor a szegedi Pilvax.

(Juhász Gyula: Szeged a forradalomban)

25. Juhász Gyula

...éppen az az alázat növesztette az emberek fölé, amellyel meghajtotta fejét a szépség és a jóság előtt. A Poverello útjait járta ő mindig, s akkor volt tele a szíve örömmel, amikor Isten szegényének dalolta magát. S abba fájdult bele a szíve, amikor megmondták neki az emberek, hogy nagyok tartják.

(Dicsőség)

26. A Könnyes könyv című verseskötet címlapja

Rendes lírai költő harmincéves korában már a harmadik verseskötetét adja ki. Én már túl voltam a negyvenen, amikor az első-utolsó verseskönyvem megjelent. A hajam belepte az a hó, amelynek nem természete elolvadni.

(Egy koporsó és egy fejfa története)

27. A festő halála c. regény címlapja

Én az élőkkel szemben is nagyon engedékeny vagyok, nemhogy a halottakkal kötözködnék. Feláldoztam egész tervemet a festő sírján. Nem maradt meg belőle, csak a cím: A festő halála. Ehhez szabtam egy egészen új történetet, amely a fantázia játéka elejétől végig. Nincs semmi köze Hellerhez, aki nagyon közel állt hozzám, se Tápéhoz, amely olyan messze van tőlem.

(A festő halála)

28. A Dióbél királyfi címlapja

„Nincs boldogság a földön, csak annak, aki embertársait szereti” — írja a Dióbél királyfi c. regényében. A reformkorról, a 48-as szabadságharcról és az önkényuralomról ad hiteles képet ez az ifjúsági regény. Eszményképe Petőfi volt.

29. A Petőfi Társaság tagjaival a Petőfi-ház megnyitásakor

Engem lepett meg legjobban, amikor 1914-ben vagy 1915-ben a Petőfi Társaság tagjává választott. Még ma is azt hiszem, hogy a bátyámmal tévesztettek össze.

(Szegedi életem 25. évfordulója)

30. A Betűország címlapja — Egy lap a Betűországból

Nem akarok belekotnyeleskedni az egységes tankönyv kérdésébe, mert az borzasztó nagy lé ilyen kis kanálhoz képest, mint én vagyok. Az illendőség is visszatart tőle, mert valaha én is eszközöltem tankönyvet...

(Legkedvesebb tankönyveimről)

31. Jelenet a Hannibál tanár úr c. filmből

A „Világ” című hetilap kérésére egy regényt írt „Hannibál feltámasztása” címmel. A regény azonban a Horthy-rendszer idején nem jelent meg. Az író úgy tudta, azért, mert kézírata kézen-közön elveszett. Az igazság pedig az, hogy a család, a rokonok és a jóakarók rejtették el Móra elől, mert attól tartottak, hogy kinyomatása miatt kellemetlenségek és zaklatások szakadnak a nyakába. A lappangó kéziratot a „Magyar Nemzet” közölte folytatásokban 1949-ben.

(Vajda László)

32. Pályatársaival Makón egyik darabjának bemutatása után

Hogy az előadás hogy sikerült, nem tartozik ide, és külön tárcát kíván. A fölvetel azonban olyan elsőrendű volt, hogy Homonnai mester érdemesnek látta megnagyítani és kitenni a kirakatba, hadd gyönyörködjön benne Makó. Rá is akarta írni, hogy Irodalomtörténet helyben...

(Dicsőség)

33. Fehértói ásatáson

Egy ember, akit az élet leszoktatott a nagyképűségről, az élet apró bajairól és örömeiről beszélget az emberekkel az élet nyelvén. Ez az egész, ezt megcsinálhatja akárki, s a magam részéről nem is tudok csinálni egyebet.

(Díszpolgárság)

34. A Lovassírok Kunágótán címlapja

Ahogy az én napszámosaim mondják, a hunutódok, akik segítenek nekem a régi hunokat keresni a tarlók földjében, hogy ők csak olyan célszerű szegény emberek, én is mindig ezt vallottam, sőt hiszem is magamról, hogy én is csak ilyen célszerű szegény embere vagyok a magyar irodalomnak.

(Szemere György emlékezete)

35. Móra Ferenc Karlsbadban

A 20-as évek második felében egészsége megrendül. Orvosi tanácsra előbb Olaszországba megy, majd Karlsbadban gyógykezelteti magát.

36. Egy újszegedi kertben

Egyelőre csak azt látom, hogy amikor olyan magányra volna szükségem, mint az istennek volt a hat napja, mindenféle jószándékú ördögök kapkodnak utánam.

(Levele Kalmár Ilonához)

37. Az ének a búzamezőkről címlapja —
Könyvheti ajánlás

Öt perc múlva ültem fönt a szobámban a Villa Janetban, fölírtam a címet: Ének a búzamezőkről, és másnap délig föl se keltem az íróasztalomtól. S körülbelül négy hét alatt készen volt a kétkötetes regény.

(Neszme, avagy miből lesz a gálickő?)

Az első könyvhét, a tavalyi, sokfelé kudarcra járt az országban, de Szegeden nem. Tudniillik Szegeden is volt megszervezett könyvhét, s be kell vallanom, hogy ebben nekem is volt részem, nem is kicsi.

(A könyvnapok körül)

38. Íróasztala előtt

Nem kímélte magát. Mintha tudta volna, hogy rövid ötvennégy év alatt kell elvégeznie mindazt, amire másnak hosszabb idő méretett.

(Unokájának, Vészits Ferencnek visszaemlékezése)

39. Otthonában

Csak néha lopok el munkámtól egy-egy negyedórát, hogy az unokámmal játszhassak. Pedig rajta kívül csak egy boldogságom van még: a szivar...

(Szegedi életem 25. évfordulója)

40. A díszdoktori okirat része

A kitüntetés nekem se a tisztaszívűségért adatott, hanem mint itt ismételten elhangzott, írói és tudományos érdemekért. Ha ez a kitüntetés magában is ritka, ez a kettős indokolás még nagyobb ritkasággá teszi, s nekem különös kötelességemmé a lelkiismeretvizsgálatot.

(Félbenmaradt egzisztencia)

41. Unokájával

Három évvel ezelőtt egyik tárcámban a *Vadember* elnevezést adtam neki, s azóta így ismeri az egész ország. Leveleket, csomagokat kap erre a címre. A minap Németországból kapott képeslapot ezzel a címezéssel: „Vadember Ferencnek, Ungarn”, s a posta ezt is kikézbésítette.

(Please attack)

42. Feleségével, lányával, unokájával

Csöndes ebéd utáni beszélgetés. Hol az egyikünk, hol a másikunk vidámítja a másikat.

(Vas-pata)

43. Gulácsy Irén, a kor népszerű regényírója

...pesti íróbarátaim leleszaladnak hozzám egy kis betegnézésre. Legutóbb ezen a héten, valamennyiök közt a legkedvesebb, Gulácsy Irén, a nagyasszony volt vendégünk néhány napig... csöndesen elbeszélgettünk a világi dolgokról.

(Helyreigazítás)

44. Az Aranykoporsó c. regényének címlapja

A szerelemben gyönyörködő, a múltban búvárkodó írótt Diocletianus koráról szólva is eltéphetetlen szálak kötik a jelenhez.

(Földes Anna)

45. Kalmár Ilonával egy balatoni nyaraláson

Maga valószínűleg másképp nézi a szerelmet, mint a magamféle koros angol, — ejnye, fölérhettem volna ésszel, hogy a nyáron virágnevek helyett inkább ezirányban cseréltem volna eszmét magával.

(Levele Kalmár Ilonához)

46. 1929-ben Kiskunfélegyháza díszpolgárává avatja az író.

Harminc esztendővel ezelőtt elment innen egy foltozószücsnek és egy kenyérsütögető asszonynak a fia, fekete hajú diákgyerek, akinek hátán a háza, keblén a kenyere. Úgy ment el innen, mint az Isten madara, anélkül, hogy tudná, hol fog leszállni majd. Harminc év után hazajött egy öregember. A diákgyerek haja megfehéredett, de folytatja apja mesterségét tollal.

(Díszpolgárság)

47. Az író utolsó fényképe — 1934.

Én nyilván sokáig maradtam gyerek, mert még akkor is játszottam a halállal, amikor az élet már a nagyüzüsttel is fölcifrázta a hajamat. Úgy is méregettem a halál folyamának mélységét, hogy föléje hajoltam, és egészen közletről nézegettem benne arcomat, de most nem erre a be nem fejezett tanulmányra gondolok. Hanem azokra az órákra, amikor csakugyan kisgyerek módjára játszottam a meghalást.

(Isten térdein)

48. Móra és Kotormány szobra Szegeden

A magam részéről mindig büszke leszek rá, hogy a szücsműhelyből kerültem az Olimpusra.

(Részlet a Kiskunfélegyházi Ipartestülethez írott levélből)

49. Juhász Gyula verse a halott Móra Ferencnek

Mint szivarod füstje, tűnik
az élet és mint a betűid,
Oly rejtelmesek útjai,
Míg újra látunk valakit,
Aki szemének bársonyával
És hangja meleg aranyával
Mint rég, megint elandalít.

50. „Szivaros” portré

Gyöngyöket szólott és csiszolt drágaköveket kutatott. Elment és vele eltűnt a magyar irodalomból egy eredeti, sajátlagos, meghatóan őszinte és megilletően ragyogó szín.

(*Móricz Zsigmond*)

— VÉGE —

A fényképeket a szegedi Városi Somogyi Könyvtár és a Móra Ferenc Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre. Szívességükért ezúton is köszönetet mondunk.